

ITSEOHJAUTUVAN AIKUISOPISKELIJAN OHJAUS
TIETOTEKNIIKAN OPISKELU

Merja Saukkonen

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2006

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Saukkonen, Merja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 28	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ITSEOHJAUTUVAN AIKUISOPISKELIJAN OHJAUS		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,		
Työn ohjaaja(t) Turpeinen, Veijo		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämistehtävän tarkoitus oli auttaa minua kehittämään itseäni ja taitojani etäohjaajana / tutorina / opintojen suunnittelijana. Samalla etsin itsestäni ja toimintaympäristöstäni uusia ulottuvuuksia kehittämään itsessäni suunnitelmallisuutta, kartuttaen erilaisia opetustaitojani/-tietojani. Haluan oppia lisää humanistis-kokemuksellista oppimiskäsitystä ja soveltamaan oppia myös käytäntöön. Haluan lisätä taitojani/tietojani motivoimaan ja ohjaamaan opiskelijat itseohjautuvaan itsensä kehittämiseen.</p> <p>Kehittämistehtävä voi auttaa kansalaisopiston kurssien suunnittelussa jatkuvasti pienentyvien määrärahojen puitteissa. Itseohjautuvan opiskelun ohjaaminen vie vähemmän resursseja kuin niin sanottu normaali opintokurssi. Tarkastelen asiaa tietotekniikan oppimisen opettajana/ohjaajana, roolini on kansalaisopiston tuntiopettaja. Olen tutkinut eri lähteistä, minkälainen itseohjautuvan opiskelijan on oltava luonteeltaan ja elämäntilanteeltaan. Kenelle ko. opiskelu sopii, koska opettajan on tiedettävä ennen opintojen aloitusta, kuinka paljon ohjausta on mahdollisuus antaa ja kuinka paljon sitä tarvitaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) aikuisopiskelu, itsearviointi, itseohjautuvuus, kokemusoppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Saukkonen, Merja	Type of Publication Development project report	
	Pages 28	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title THE GUIDANCE OF A SELF-DIRECTED ADULT STUDENT		
Degree Programme Vocational Teacher Education College, Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Turpeinen, Veijo		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the development task was to assist me in developing myself and my skills as a distance teacher / tutor / study planner. At the same time, I am looking in both myself and in my work environment for new dimensions to develop methodical thinking, to enhance various teaching skills / knowledge. want to learn more about a humanistic-experiential learning concept and also to apply this knowledge into practice. I want to increase my skills / knowledge to motivate and to guide the students into self-directed self-development.</p> <p>The development task can assist in designing the curriculum for the adult education centre in the framework of decreasing budgetary funds. Teaching self-directed learning requires less resources than a so called normal study course. I am examining the matter as a teacher / tutor of Information Technology, my role being that of an hourly teacher of an adult education centre. I have researched from different sources what kind of personality and life situation a self-directed student needs to have. For whom is the type of studying in question appropriate for, as the teacher needs to know before the beginning of the studies how much guidance it is possible to give and how much will be needed.</p>		
Keywords adult learning, self-assessment, self-direction, experiential learning		
Miscellaneous		

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 SUUNNITELMA	1
2 TIEDOLLISET LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 HUMANISTIS- KOKEMUKSELLINEN OPPIMISKÄSITYS	4
2.1.1 <i>Opiskelija</i>	<i>5</i>
2.1.2 <i>Opettaja/ohjaaja</i>	<i>5</i>
2.1.3 <i>Oppilaitos</i>	<i>5</i>
2.2 ITSEOHJAUTUVA OPISKELU/OPPIMINEN	6
2.2.1 <i>Itseohjautuva oppiminen</i>	<i>6</i>
2.2.2 <i>Itseohjautuva oppija</i>	<i>7</i>
2.2.3 <i>Itseohjautuva oppimistapahtuma</i>	<i>8</i>
2.2.6 <i>Oppimateriaali ja opiskelukäytäntö</i>	<i>9</i>
2.2.5 <i>Arviointi</i>	<i>9</i>
3. KEHITTÄMISHANKE, ITSEOHJAUTUVAN AIKUISOPISKELIJAN OHJAUS	10
3.1 TAVOITE	10
3.2 KEHITTÄMISHANKKEEN ETENEMINEN	10
3.2.1 <i>Suunnittelu</i>	<i>10</i>
3.2.2 <i>Opiskelijoiden tavoite</i>	<i>11</i>
3.3 OPETTAJA/OHJAAJAN TAVOITE	11
3.5 TOIMINTATAPA	12
3.6 TOTEUTUS	13
3.7 OPINTOJEN ARVIOINTI	14
4 POHDINTA	15
LÄHTEET	19
LIITE 1, LINKKI (30.4.2006)	1
<i>Moduulin keskeinen sisältö:</i>	<i>1</i>
LIITE 2, PALAUTTEET OPISKELIJOILTA	1
LIITE 3, KOTI-KARJALA LEHDEN ARTIKKELI, ITSEOHJAUTUVA OPISKELU SOPII AIKUISILLE	1

1. JOHDANTO

1.1 Suunnitelma

Kehittämishankeeni aihe on "Itseohjautuvan aikuisopiskelijan ohjaus". Tarkastelen asiaa tietotekniikan oppimisen opettajana/ohjaajana, roolini on kansalaisopiston tietotekniikan tuntiopettaja, Keski-Karjalan ja Tohmajärven kansalaisopistoissa. Kansalaisopistot ovat yleissivistävää aikuiskoulutusta tarjoavia oppilaitoksia. Suurin osa niistä on kunnallisia. Tähän saakka opetukseni on ollut lähinnä ns. normaalia kontakti opetusta. Kiteen lukiolla toimin tutorina opiskelijoille Joensuun yliopiston ja lukioiden yhteistyöhankkeessa: "Virtuaaliapprobatur-projekti, Joensuun yliopisto / Tietojenkäsittelytieteen laitos, vuosina 2000 - 2005, ohjaten opiskelijoita suorittamaan tietojenkäsittelyn approbaturin. Käytimme valmiiksi suunniteltua oppimisympäristöä Internetissä (<http://www.cs.joensuu.fi/viscos/> , 30.4.2006 tarkistettu linkki).

Kehittämistehtävän "pilotti-ryhmänä" toimi Keski-Karjalan kansalaisopiston "Tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti"-kurssi. Itse olen suorittanut tietotekniikan AB-ajokorttitutkinnon tenttimällä, jolloin koin, että olisin tarvinnut ohjausta, henkilöä jolta kysyä tarvittaessa neuvoa. Toisaalta opintotapa - itseopiskelu sopi minulle erittäin hyvin. Sain itse päättää, milloin opiskelen ja milloin suoritan tentit. Aikarajan asetin kesän ajalle. Kokemukseni oli, että ns. itseopiskelu sopii aikuiselle henkilölle, joka on motivoitunut ja tietää tiedon tarpeensa.

Kansalaisopistojen rahoituksen niukkuus tuo mukanaan uusia haasteita opettajille ja koulutuksen järjestäjälle. On kehitettävä uusia keinoja, joilla saadaan opiskelijat kehittämään itseään entistä pienemmin kustannuksin, niin opiskelijalle kuin oppilaitoksellekin. Olen aiemmin toiminut ns. normaalin opetusryhmän opettajana aikuisopiskelijoilla. Tässä hankkeessa opiskelijoiden kurssimaksu puolittui suhteessa ns. normaaliin kontakti opetus kurssin hintaan.

Kehittämistehtävän avulla pyrin kehittämään omia taitojani etäohjaajana / tutorina / opintojen suunnittelijana. Samalla etsin itsestäni ja toimintaympäristöstäni uusia ulottuvuuksia kehittämään itsessäni suunnitelmallisuutta, kartuttaen erilaisia opetustaitojani/-tietojani.

Haluan oppia lisää humanistis-kokemuksellista oppimiskäsitystä, soveltaa saamaani teorian tietoa käytäntöön. Tarvittaessa olen valmis käyttämään myös muita oppimiskäsityksiä. Haluan lisätä taitojani/tietojani motivoimaan ja ohjaamaan opiskelijat itseohjautuvaan itsensä kehittämiseen. Päämääränä elinikäinen oppiminen niin itsellä kuin opiskelijoillakin.

Olen tutkinut eri lähteistä (väitöskirjat, tutkielmat, Internet), minkälainen itseohjautuvan opiskelijan on oltava luonteeltaan ja elämäntilanteeltaan. Kenelle ko. opiskelu sopii, koska opettajan on tiedettävä ennen opintojen aloitusta, kuinka paljon ohjausta on mahdollisuus antaa ja kuinka paljon sitä tarvitaan. Opiskelijat on osattava ohjata mahdollisimman hyvin heille sopiviin oppimisympäristöihin.

Kehittämishankkeen kirjoitan henkilöille, jotka haluavat kehittää opiskelumuotoja oppilaitoksissa ja henkilöille, jotka haluavat kehittää itseään opiskelijoina, päämääränä elinikäinen oppiminen. Tämä kirjoitelma on kansalaisopiston tuntiopettajan näkökulmasta. Aina kannattaa ehdottaa työnantajalle uusia kursseja ja kurssimuotoja. Eteenpäin elävän mieli.

1.2 Oppilaitoksen hyöty

Oppilaitoksen hyöty: aiempaa pienemmillä palkkakustannuksilla saadaan tuloja aikaan. Oppilaitos kehittyy käyttämään resurssejaan monipuolisemmin.

1.3 Hankkeen tavoite

Hankkeen tavoitteena oli kehittää minua henkilökohtaisesti opetustaidoissani ja kokeilla erilaista opiskelumuotoa vapaan sivistystyön opetuksessa/opinnoissa, vapaan sivistystyön oppilaitoksessa, kansalaisopistolla.

1.4 Toimenpiteet

Kehittämishanke-prosessin vaiheet

Kehittämistehtävä alkoi siitä, että kansalaisopiston "Tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti tutkinnon" suorittajia ei tullut riittävästi kurssin aloittamiseksi. Oli keksittävä keino, jolla opiskelijat pääsisivät tavoitteeseensa.

Heräämisvaihe - näinkin voi toteuttaa opetusta.

Suunnittelu - ajan käyttö - budjetti - opiskelija tiimin kokoaminen.

Toteutus - tutorointi - arviointi - todistukset - raportointi.

Yhteydenpito oppilaitokseen.

Seuraavan lukuvuoden kurssien suunnittelu, jossa otetaan huomioon kehittämishankkeesta saatu tieto/taito.

1.5 Toimintatapa ja toimijoiden roolit

Opiskelijat sitoutuvat itseohjautuvaan opiskeluun, opettaja tutoroi heitä opiskelun ajan, tarkistaa kokeet ja tarvittaessa tehtävät. Opiskelijan, ohjaajan ja oppilaitoksen roolit ovat seuraavat

Opiskelija	Opettaja-ohjaaja	Opisto
Opiskelusuunnitelma	Opetussuunnitelma	Toimintaympäristö
Motivaatio, sitoutuminen	Motivointi	Mahdollisuus
Opiskeluvalmiudet	Ohjaustaidot	Työtilat + koneet lisenssit
Itseohjautuvuus	Tutorointi, ohjaus	Opettajan palkka
Tehtävien tekeminen	Tehtävien tarkastaminen	Työnantaja
Tiimi/yksilötyö	Tiimin/yksilön tukeminen ja kannustaminen	
Suoritukset	Oppimistulosten tarkastus	
Itsearviointi	Raportointi ja arviointi	

Taulukko

Aikataulu, Syyskuu 2005 - huhtikuu 2006

Opintoihin liittyvien kurssien loppuenttien aikataulu, opiskelijat päättävät opintojen järjestyksen ja aikataulun omien tarpeidensa mukaan. Ennakoon suunniteltu aikataulu toteutui lähes kokonaan. Tietokanta ja taulukkolaskenta vaihtoivat paikkaa, koska katsottiin aikataulullisesti tietokannan suorittaminen vähemmän aikaa vieväksi kuin taulukkolaskenta ja syyslukukausi on lyhyempi kuin kevätlukukausi.

2 TIEDOLLISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Humanistis- kokemuksellinen oppimiskäsitys

Ammatillisen opettajan opintojemme alkuvaiheessa tutustuimme erilaisiin oppimiskäsityksiin, ryhmämme valitsi aiheeksi humanistis-kokemuksellisen oppimiskäsityksen, joka oli hyvin lähellä omaa ohjaamiskäytäntöäni aina silloin kuin se on mahdollista. Käyttäessään humanistis-kokemuksellista oppimiskäsitystä, ohjaaja/opettajan on tunnettava oppilaansa ja heidän oppimiskykynsä. Ohjaajan on voitava luottaa opiskelijoihin, että he pystyvät toteuttamaan suunnitellut opinnot sovitussa aikataulussa. Humanistisen ihmiskäsityksen mukaan oppija on aktiivinen tiedonhankkija. Hän osaa käsitellä ja arvioida etsimäänsä tietoa sekä jäsentää saamansa tiedon tarvitsemallaan tavalla.

Kokemuksellinen oppiminen on kehityssarja, jossa oppiminen on jatkuvaa, kokemuksiin perustuvaa tapahtumasarjaa. Oppija ratkaisee eteen tulevat ongelmat järjestelmällisesti tapauskohtaisesti ja sopeuttaa ne aiemman tieto/taitonsa kanssa järkeväksi kokonaisuudeksi, samalla hän luo uutta tietoa.

Humanistis-kokemuksellisessa oppimiskäsityksessä ajatellaan henkilön omien kokemusten yksilöllistävän ja monipuolistavan opittavia asioita. Jokainen ihminen toimii omalla tavallaan, jokaisella on yksilöllinen tapa/kyky suhtautua asioihin ja tehdä niistä johtopäätöksiä, vaikka tulokset ovatkin halutun tavoitteen mukaisia. Yksi oppii piirtämällä toinen kirjoittamalla, osa käyttää molempia ja muita tapoja. Opettaja ja oppilaat hyödyntävät aiempia kokemuksia oppimistapahtumassa samalla luodaan uusia kokemuksia ja mietitään kuinka niistä saadaan uutta jäsenettyä tieto/taitoa. Harjoitetaan tietoista itsetutkimusta (reflektointia), tavoitteena itsesäätelyn avulla tapahtuva yksilöllinen kasvaminen - oppiminen.

Oppimistapahtumassa kokemuksellisuus, minän kasvu, luovuus ja itseohjautuvuus ovat ensisijalla. Opetussuunnitelma ei ole pääasia vaan lähinnä väline toivotun kasvutapahtuman aikaansaamiseksi. (Maija-Liisa Rauste - von Wright)

2.1.1 Opiskelija

Oppijana humanistis-kokemuksellisessa oppimistyyliässä on oltava asenteeltaan aktiivinen, kypsä, hänellä on oltava valmiuksia itsenäiseen tiedonhankintaan ja sen työstämiseen edelleen uudeksi toimivaksi tiedoksi/taidoksi. Oppijan on pystyttävä refleктоimaan omaa toimintaansa, tietojen riittävyttä ja laadua sekä tarkasteltava onko saatu uusi tieto/taito tarpeeksi laadukasta. Luonteeltaan opiskelijan on oltava itsenäinen, itseensä ja ryhmäänsä luottava, tasa-arvoinen, aktiivinen, oman tieto/taitonsa jakaja, oppimishaluinen/-kykyinen, kokemuksistaan ja ympäristönsä tapahtumista varteen ottava. Hänen on oltava toimija joka haluaa oppia ja kehittyä - hänen on kyettävä muuntautumaan.

2.1.2 Opettaja/ohjaaja

Opettaja/ohjaajalta vaaditaan ensisijaisesti luottamusta oppilaisiin. Hänellä on oltava ihmistuntemusta, luottavaisuutta, luotettavuutta, joustavuutta, sosiaalisuutta ja hänen on pidettävä oppilaitaan tasa-arvoisina itseohjautuvina yksilöinä. Opettajan on oltava itsensä uudistusmielinen - hänellä on oltava kyky omaksua ja jopa luoda uusia oppeja. Opiskelijan ohjaaminen itsenäiseen työskentelyyn - itsenäiseen kasvamaan saattamiseen on opettaja/ohjaajalla tähtiajatuksena. (Patrikainen, R, Opettajuuden laatu, 1999)

Opettajalta vaaditaan uutta ajattelukykyä, hänen on kyettävä ajattelemaan, että opiskelijat voivat " pärjätä " ja oppia ilman, että hän on koko ajan läsnä ja niskaan hengittämässä. "Kunnia" ja maine opiskelijan menestymisestä on opiskelijan itsensä vastuulla ja ansiota, opettaja on ohjaaja, oppimaan saattaja. Opettajalla pitää olla tältä osin itsetunto kunnossa.

2.1.3 Oppilaitos

Oppilaitokselta, joka mahdollistaa opiskelijan itseohjautuvan opiskelun, vaaditaan myös joustavuutta, luottamista sekä ohjaavaan opettajaan että opiskeli-

joihin. Tiukka linjaorganisaatio ei mahdollista itseohjautuvaa opiskelua. Oppilaitoksen on oltava uudistusmielinen ja kokeilunhaluinen - edistyksellinen. Henkilöstön on joustettava totutuista menetelmätavoista. Esimerkiksi kansalaisopistoilla kurssien koot on säädetty niin, että ilmoittautuneita on oltava vähintään seitsemän, jotta ryhmän opiskelu käynnistyy, muutoin opettajalle ei voida maksaa palkkaa, eikä opisto saa valtionapua. Yhdistämällä, luomalla uusia kurssimuotoja opiskelu on mahdollista myös pienryhmissä. Oppilaitoskin tai sen henkilöstö tarvitsee luovaa, uudistuvaa asennetta.

2.2 Itseohjautuva opiskelu/oppiminen

Itseohjautuva oppiminen on tullut esille 1980-luvulla, erityisesti aikuiskoulutuksen maailmassa. Elinikäinen oppiminen on saanut kannatusta koko ajan lisää ja lisää. Tietoyhteiskunnan jatkuvaan muutokseen sopeutuminen vaatii jäseniltään jatkuvaa opiskelua. Lisääntyvän tiedon ja sen saannin helppous (kirjat, Internet, sähköposti ja muut sähköiset ja tekniset välineet), mahdollistavat jatkuvan elinikäisen oppimisen. Tiedon tarve on suuri työelämässä mukana olevilla henkilöillä, eikä eläkeläisenäkään enää pärjää pelkällä olemisella, häneltäkin vaaditaan yhteiskunnassa yhä enemmän teknistä osaamista ja omista asioistaan huolehtimista. Nuoret opiskelijat joutuvat/saavat tehdä jatkuvasti tiedon itsenäistä etsimistä, se on heille jokapäiväistä rutiinia. Nuorista kasvatetaan yhä itsenäisempiä myös opiskelun suhteen.

2.2.1 Itseohjautuva oppiminen

Carl Rogers on kirjoittanut teoksessaan "Client-Centered Therapy" , ettemme voi opettaa toista ihmistä suoraan, vaan voimme tukea hänen oppimistaan. Rogers esittää myös toisessa teoksessaan "Freedom to Learn" kokemuksellisesta oppimisesta: Oppimisen tekijöitä ovat: henkilökohtainen sitoutuminen oppimistilanteeseen, aloitteellisuus, oppijan itsensä arvioitavaa ja merkityksellistä opiskelijalle. Itseohjautuva oppiminen saa parhaat lähtökohdat, kun opiskelija tekee itse aloitteen oppimistarpeestaan, tällöin hän on motivoitunut opintojen aloitukseen. Aloitteen teko jo itsessään kertoo tiedonjanoista, joka opiskelijalla on, mikä on yksi edellytys itseohjautuvalle opiskelulle.

(Pasanen - Ruuskanen - Vaherva, Itseohjautuva oppiminen, 1989)

2.2.2 Itseohjautuva oppija

Andragogiikan ("andragogiikka on kasvatustiede, joka tutkii aikuisten koulutukseen liittyviä kysymyksiä" www.tkk.fi/Yksikot/Opintotoimisto/Opetuki/yoop15ov/kasvatustieteensanasto.html) mukaan ihmisellä on tarve tulla itseohjautuvaksi. Näin ollen aikuinen ihminen on itsenäinen ja itseohjautuva, hänellä on usein yksilölliset erityiset oppimistavoitteet ja elämäkokemusten varasto. Hänellä on omat odotuksensa oppimisen mielekkyydestä ja sen sovellettavuudesta. Aikuinen suuntautuu tiedonhakuun olemassa olevien ongelmien ratkaisuun, lisäksi hän on usein kriittinen niin itseään kuin saatavaa tietoa kohtaan. Aikuinen pystyy opiskelemaan ja etsimään tietoa ilman jatkuvaa kontrollia. Hänellä on omia henkilökohtaisia tavoitteita oppimisen suhteen, eikä välttämättä hyväksy toisten asettamia tavoitteita. Lisäksi hänen aiempi elämäkokemuksensa ohjaa häntä omalla tavallaan, kokemuksesta tiedetään, mikä on hyväksi mikä ei. Toisaalta kuitenkin tarvitaan ohjausta ns. pattitilanteissa. Hän voi tarvita apua aiemmin mahdollisesti virheellisesti opitun poisoppimiseen, tämän on kuitenkin tapahduttava hienovaraisesti, ettei motivaatio katoa, parasta olisi, että oppija itse huomaisi ja tulisi kysymään apua. Ulkoa oppiminen ei yleensä miellytä aikuista, sitä ei koeta mielekkääksi. (www.uku.fi/avoin/hoitodida/kasitteet.html)

Avoimen yliopiston sivuilla kuvataan itseohjautuvaa oppijaa seuraavasti:

"Itseohjautuva opiskelija ottaa vastuun oppimisestaan. Hän on aktiivinen ja tietoisesti sitoutunut toimimaan asettamiensa oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Itseohjautuvasti toimiva opiskelija muodostaa itse opiskelulle tukiverkoston, johon voi kuulua esimerkiksi opiskelutoverit, opettajat, tutorit ja oma perhe. Itseohjautuvasti toimiva opiskelija kykenee itsenäiseen työskentelyyn, mutta myös toimimaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa."

Linkki sivuille 30.4.2006: <http://www.avoinyliopisto.fi/neuvonta/itse.html>

Avoimen yliopiston sivuilla kuvataan ominaisuuksia, joihin opiskelijan kannattaa kiinnittää huomioita kehittämismielessä:

"itsensä hyväksyminen, suunnitelmallisuus ja tulevaisuuteen suuntautuminen, sisäinen motivaatio, sisäistynyt arviointi, avoimuus uusille kokemuksille, joustavuus, itsenäisyys"

Itseohjautuvalla opiskelijalla on oltava muut asiat kunnossa onnistuakseen opinnoissa. On tunnettava itsensä ja mahdollisuutensa, opintojen suorittamiseksi onnistuneesti päätökseen. Jos häiriötekijöitä ilmenee, on varattava opintoihin enemmän aikaa - on joustettava.

2.2.3 Itseohjautuva oppimistapahtuma

Oppimistapahtuman tulee olla opiskelija lähtöinen. Opiskelija, joka lähtee mukaan itseohjautuvaan oppimiseen, on motivoitunut, punninnut voimavaransa ja aikansa mahdolliseen opiskeluun sopivaksi. Hän olettaa opiskelun olevan vapaamuotoista, omiin aikatauluihinsa sovitettavaa. Ilmapiirin tulee olla rento, tasa-arvoinen, yhteistoiminnallinen ja sopimukseen pohjautuva. Opiskelija haluaa osallistua opintojensa suunnitteluun ja tavoitteiden asetteluun. Hän haluaa, että opinnot suunnitellaan hänen lähtökohdilleen sopiviksi. Työtavat ovat oppijan valmiuksien mukaiset, itsenäistä opiskelua ja tiedonhankintaa, tutkielmia, tehtävien suorituksia, projekteja. Työtavat eivät saa olla oppijalle täysin vieraita tai ainakin ne on ensin opiskeltava. Malcolm Knowles painottaa itseohjautuvassa oppimisessä oppijan oma-aloitteisuutta ja sitoutumista, tällöin oppimisprosessi sujuu ongelmitta. Aikuinen tarvitsee asioiden ymmärtämistä ja uusien opittujen asioiden liittymistä aiempaan kokemukseen. (Pasanen - Ruuskanen - Vaherva, Itseohjautuva oppiminen, 1989)

Opiskelu voi tapahtua oppijan kotona ja/tai oppilaitoksessa. Aikataulu voidaan sopia säännölliseksi tai vain toistuvasti tapahtuvaksi. On kuitenkin hyvä laatia aikataulu yhteistyössä oppilaan ja ohjaajan kanssa, jonka puitteissa pääsääntöisesti edetään. Aikataulua voidaan tarkistaa tarvittaessa puoleen tai toiseen. Aloitus- ja lopetuspiste on oltava sekä ohjaavan opettajan että opiskelijan tiedossa, muutoin opinnot saattavat venyä loputtomiin. Lopussa ei enää muisteta, mistä aloitettiin.

Aikataulussa on pysyttävä mahdollisuuksien mukaan, muutoksista on sovittava yhdessä. Kannattaa varata riittävästi aikaa, opiskelijalle on paljon miellyttävämpää saada tehtävä valmiiksi ajoissa.

Opintojen laajuus on rajattava jo suunnitteluvaiheessa. Myöhemmin voi laatia lisä- ja jatkosuunnitelmia. Jos kyseessä on tietty tutkinto, tutkintovaatimukset kertovat opintojen laajuuden, mutta niitä on hyvä täsmentää esim. Hopsia (henkilökohtainen opintosuunnitelma) laadittaessa. Uuden opintokokonaisuuden alkaessa tarkistetaan, mitä siinä vaaditaan ja kuinka pitkälle opiskelijalla on tarkoitus toteuttaa vaatimuksia. Esimerkiksi Tietokoneen käytön A-kortti tutkinnossa on mahdollisuus suorittaa niin sanottua @-kortti, joka on viiden opintokokonaisuuden suoritus seitsemän sijaan.

2.2.6 Oppimateriaali ja opiskelukäytäntö

Opintoja suunniteltaessa on huomioitava myös käytettävä oppimateriaali. Sovitaan oppikirja ja muut käytettävät lähteet, mistä tietoa hankitaan. Opiskelijan on tiedettävä kuinka laajaa lähdemateriaalia hänen odotetaan käyttävän. Tietoyhteiskunnan tiedon tulvassa opiskelija voi hukkaa materiaalitulvaan, josta ei ole ulospääsyä omin voimin.

Opintojen suorittamistapa on sovittava ennen opintojen aloittamista. Tehdäänkö suoritukset oppimistehtävinä, suullisina/kirjallisina kokeina vai opinnäytteinä.

2.2.5 Arviointi

Itseohjautuvan oppijan/oppimisen arviointiprosessissa opiskelija on myös itse mukana, hän tekee koko opintojen ajan itsearviointia (reflektointia), lisäksi ohjaaja arvioi tehtäviä, antaa kannustavaa palautetta, jota pohditaan yhdessä. Opintojen etenemistä seurataan esimerkiksi Hops:n ja oppimispäiväkirjan avulla. Vaikka oppiminen onkin itseohjautuvaa, ei oppijaa saa jättää yksin. Oppijan on saatava antaa palautetta myös ohjaajalle, ohjauksen laadusta ja määrästä. Lopullinen arviointi ennakolta sovitulla tavalla annetaan kunkin opintokokonaisuuden lopuksi. Arvioinnissa on oltava yhtenäinen linja koko opiskelun ajan, opiskelijan on koettava saavansa asiallista, oikeudenmukaista

ja kannustavaa palautetta säännöllisesti ja mahdollisimman pian suorituksen jälkeen. Pitkän ajan jälkeen tulevat palautteet menettävät merkityksensä. Väli-
tön palaute antaa parhaan lopputuloksen. Väli-
tön palaute antaa mahdollisuu-
den syventää ja lisätä oppimista. Palaute saattaa saada alulle uuden tiedon
tuottamisprosessin. Oppija saa ahaa-elämyksen, jolloin hän alkaa työstää ide-
aansa ja synnyttää uutta tietoa tai syventää aiemmin hankittua.

Arviointi tapa sovitaan suunnittelu- ja viimeistään aloitusvaiheessa. Annetaan-
ko suorituksesta todistus, sisältääkö todistus arvosanat, kirjallisen sanallisen
arvioinnin vaiko pelkän hyväksyty/hylätty merkinnän.

3. KEHITTÄMISHANKE, ITSEOHJAUTUVAN AIKUISOPISELIJAN OHJAUS

3.1 Tavoite

Kehittämishankkeen ensisijaisena tavoitteena oli minun itseni kannalta hakea
uusia opettamisen/ohjauksen muotoja, jotka sopivat kansalaisopiston toimin-
taan. On myös mahdollista, että joku kysyy apua yksityisesti esim. ajokorttitut-
kinnon valmentamiseen, nyt olen sitä kokeillut, yhdistettynä yksityis/oppilaitos
versiona. Toinen tavoite oli etsiä kansalaisopiston opintoihin uusia opintojen-
suoritus mahdollisuuksia. Aiemminkin on saanut suorittaa tietokoneen ajokor-
tin osia joko osallistumalla oppitunneille tai käydä pelkästään tenttimässä osa-
alueet. Lisäksi halusin tutkia, minkälainen henkilö pystyy itseohjautuvaan
opiskeluun.

3.2 Kehittämishankkeen eteneminen

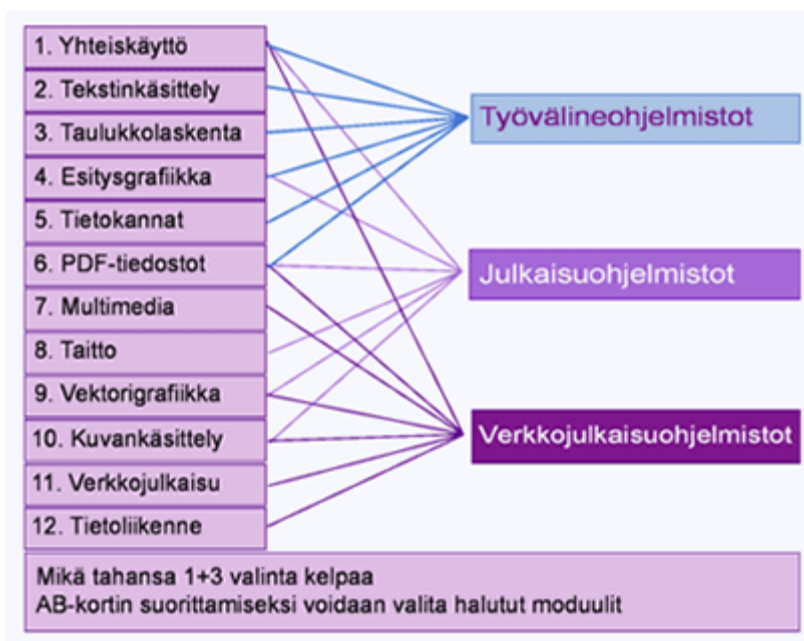
3.2.1 Suunnittelu

Lupa-asioiden ollessa kunnossa - opintojen suoritukseen oli saatu lupa tässä
muodossa, seuraavana vuorossa oli opintokokonaisuuden suunnittelu. Tein
alustavan aikataulun aiempien tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti kurssin poh-
jalta. Tutkinto tavoitteet löytyvät www.tieke.fi, joista teimme opiskelijoiden
kanssa tarkemman suunnitelman, eli heidän tieto/taito tarpeensa yhdistettynä
AB-ajokortin vaatimukseen.

Kerroin opiskelijoille omasta kokemuksestani AB-ajokortin suorituksesta, suoritin sen tenttimällä kesällä 2004. Opintojen suoritus työn ohella on vaativaa, mutta antoisaa. Lisäksi kun kyseessä on ns. itseopiskelu, se vaatii osallistujalta sitoutumista, tavoitehakuisuutta, tarmoa, aikaa ja itsekuria.

3.2.2 Opiskelijoiden tavoite

Opiskelijoiden tavoite oli saada suoritetuksi tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti -tutkinto lukuvuoden 2005 - 2006 aikana. He tarvitsevat työssään tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja tietokantaohjelmia. Opiskelijat valitsivat [Tieken](#) (Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry) mahdollisuuksista työvälineohjelmistokokonaisuuden. Vaihtoehtoiksi valittiin yleisimmät, käytetyimmät Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokanta ja Yhteiskäyttö (pakollinen). Suoritus ympäristönä Microsoft Windows XP ja MS Office XP.

Kuva sivulta www.tieke.fi/tuotteet_ja_palvelut/tietokoneen_ajokortti/ab-kortti/tutkinnon_rakenne/

3.3 Opettaja/ohjaajan tavoite

Opettaja/ohjaajan tavoite on/oli kurssin avulla tarkastella ja tutkia itsensä kykyä ohjata itseohjautuvia aikuisopiskelijoita, saada tieto/taitoa opettamiseen ja itsetuntemukseen. Päätaavoite opiskelijoihin nähden oli saada ohjattua heidät tavoitteeseensa eli saada ojentaa heille tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti -tutkintotodistukset, heidän omaksuttuaan tutkinnossa vaadittavan tieto/taidon.

3.4 Aikataulu

Laadin alustavan tenttien aikataulun, joka tarkistettiin yhdessä opiskelijoiden kanssa opintojen alussa. Opintokokonaisuuden lähentyessä tenttiä, tarkistettiin jokaiselle sopiva ajankohta.

Tietotekniikan käyttäjän AB-ajokortti -tutkinto, Työvälineohjelmisto				
Aloitus 14.9.2005	Tekstinkäsittely	Taulukko- laskenta	Access	Yhteiskäyttö
Suunniteltu	2.11.2005	14.12.2005	1.3.2006	19.4.2006
Toteutunut	9.11.2005	15.2.2006	16.1.2006	3.4.2006
Todistukset				27.4.2006

3.5 Toimintatapa

Toimintatavaksi sovimme, että opiskelijat käyttävät samaa oppikirjaa kuin suunnitellulla AB-ajokortti kurssilla (Sipola, Arja, Tietokoneen käyttötaito 2, Docendo, Porvoo, 2004, lisäksi oli opettajan laatima opintomoniste: Asiakirjan kirjoittaminen Word-tekstinkäsittelyohjelmalla standardiasetusten mukaisesti, Merja Saukkonen, 2005). Opiskelijat opiskelevat opiston atk-luokassa omana ryhmänään tehden oppikirjan harjoituksia, kirjassa olevan teorian avulla. Tarvittaessa he saavat ohjausta minulta. Alustavasti sovimme, että opiskelijat tulevat keskiviikkoisin klo 17:30, eli puoli tuntia ennen minun toisen ryhmän kokoontumista ja ovat klo 21:00 saakka, jolloin tarvittaessa voidaan tarkastella illan aikana tulleita kysymyksiä.

Tarkoituksena oli tarkistaa/pohtia kerran viikossa ajankohtaiset ongelmat. Tällöin voin kysellä heidän tilanteensa ja kannustaa jatkamaan. Tarvittaessa heillä oli mahdollisuus lähettää harjoitusten ratkaisut ja kysymyksiä ongelmatilanteisiin minulle sähköpostilla, tekstiviesteillä tai soittamalla puhelimella ongelman ilmetessä. Aikaa ei tarvinnut rajata, koska kyseessä oli vain 3 - 4 opiskelijaa. Monistin opiskelijoille edellisen vuoden AB-ajokortti-kurssin päiväkirjan, eli kontaktiopiskelun toteutumisaikataulu ja opintokertojen sisältö. Päiväkirjan tarkoitus oli auttaa opiskelijoita hahmottamaan, kuinka paljon aikaa vähintään-

kin menee tavoitteen saavuttamiseen. Samalla he voivat peilata omaa etene- mistään aikataulussa pysymiseksi.

3.6 Toteutus

Opiskelijat aloittivat tutkintoon harjoittelun syyskuussa 2005. He tekivät kirjan harjoituksia omassa luokassaan/tahdissaan, välillä konsultoiden toisiaan. Tarvittaessa he kävivät kysymässä minua avuksi toisesta luokasta. Opintojen edistyessä huomasimme, että on helpompi, kun opiskelijat tulevat samaan luokkaan meneillään olevan perus- myöhemmin jatkokurssin kanssa, jonka opettajana toimin. Apu oli helpommin saatavilla ja eivätkä he häirinneet toisia opiskelijoita tai toiset heitä. Edelleen he opiskelivat itsenäisesti harjoituksia tekemällä. Opintokerran aluksi katsastettiin meneillään oleva tilanne ja lopuksi he saivat kysyä tai kertoa mitä sydämellä oli.

Opintojen alussa opiskelijoita oli neljä, mutta parin kokoontumisen jälkeen yksi opiskelijoista huomasi, ettei tämän kaltainen opiskelu sovi hänelle ja ilmoitti tulevansa opiskelemaan sitten, kun opisto järjestää ns. normaali kontaktiope- tus-kurssin. (Hän on tulossa mahdollisesti ensi syksynä alkavalle Noste- projektin AB-kortti kurssille.)

Opiskelijat aloittivat heille tutuimmalla ja tarpeellisimmalla tekstinkäsittely- osiolla. Tentin he suorittivat marraskuun alussa. Tekstinkäsittely osion jälkeen tarkastelimme suunnitelmaamme ja totesimme, että on järkevämpää ottaa tietokannat-osio ensin ja vasta keväällä taulukkolaskenta, joka kokemuksen mukaan on paljon vaativampi osio kuin tietokannat. Tarkoitus oli, että opiskeli- jat suorittavat tietokannat-osion ennen joulua, mutta oma sairauslomani muutti suunnitelmia niin, että he suorittivat tentit tammikuussa 2006, se sopi myös heidän sen hetkiseen tilanteeseen hyvin. Joustavuutta tarvitaan molemmin puolin.

Taulukkolaskenta-osio sujuikin ennakoitua nopeammin eli noin kuukauden harjoittelun jälkeen opiskelijat olivat valmiita tenttiin. Lopulta oli edessä ohjel- mien yhteiskäyttö-osio. Tässä vaiheessa opiskelijoilla oli jo tullut erinäisiä "li- sätöitä" ja opiskelua, lomaa ja matkoja, joten harjoittelu tapahtui osittain opis-

kelijoiden oman muuntuneen aikataulun mukaisesti. Opiskelussa saattoi toisilla olla pidempiä välejä, mutta kokonaisuus pysyi hallinnassa kannustuksen ja tuen avulla. Sähköposteja, puheluita ja tekstiviestejä lähetettiin puolin ja toisin. Yksi opiskelijoista oli aloittanut datanomi opiskelut syksyllä, hän kävi tekemässä harjoitukset maanantai iltaisin. Yhteiskäytön tentin he suorittivat peräkkäisinä iltoina kolmas ja neljäs päivä huhtikuuta. Yksi opiskelija suoritti vielä tietokanta-osion huhtikuussa, hänellä oli välillä kotona remontti, jolloin hän ei pystynyt harjoittelemaan, joten sovimme hänelle tämän myöhemmän suoritusajankohdan. Nyt tentti onnistui loistavasti.

3.7 Opintojen arviointi

Tietokoneen käyttäjän AB-kortti tutkinnon arviointi perusteet ovat Tieken määrittelemät. Tenttien yhteydessä opettaja saa myös korjausohjeet, joissa määritellään, mitä missäkin osiossa opiskelijan on osattava. Kokeen korjausohjeet eivät ole yleisesti saatavissa, ne haetaan oppilaitoksen saamalla tunnuksilla Tieken sivuilta samoin kuin kokeet. Tietokoneen käyttäjän AB kortin - tutkintovaatimukset löytyvät linkistä

http://www.tieke.fi/tuotteet_ja_palvelut/tietokoneen_ajokortti/ab-kortti/

Jokaisella osiolla eli moduulilla on omat tavoitteet, jotka opiskelijan on hallittava ennen kokeeseen osallistumista. Esimerkki [yhteiskäytön](#) tavoitteesta on liitteenä. Opettajan on tarkistettava tentit korjausohjeen mukaisesti, ellei opiskelijalla ole vaadittavia tieto/taitoja hallinnassa, hän saa uusia tentin. Yleensä tentin saa uusia kaksi kertaa samaan hintaan, jonka jälkeen joutuu maksamaan lisäkorvauksen (10 €/tentti kuluvana lukuvuotena). Tässä tapauksessa opiskelijat itse päättivät, milloin heidän osaamisensa oli siinä pisteessä, että he halusivat suorittaa kokeen. Toisin sanoen he itsearvioivat oman osaamisensa ensin, sitten se mitattiin kokeella. Itsearviointi onnistui hyvin, kokeita oli 12 (4 koetta / 3 osallistujaa), uusintoja tuli kolme. Suhteessa edellisen vuoden suoritukseen, jolloin suhde oli 28/11 (4 koetta / 7 osallistujaa, 11 uusintaa), tämän ryhmän opiskelijat onnistuivat suorituksissaan erittäin hyvin. Otanta on niin pieni, ettei siitä voida kuitenkaan tehdä vedenpitäviä tutkimustuloksia. Havaintona seikka on mielenkiintoinen.

4 POHDINTA

Itseohjautuva opiskelu aikuisopiskelijalle sopii hyvin, jos henkilön muut asiat ovat kunnossa. Opiskelijan on ennen opintoihin ryhtymistä oltava perillä, mitä opiskelu vaatii, hänen on hyvä tietää mihin on ryhtymässä. Opiskelu vaatii ennen kaikkea motivoituneisuutta, itsestä lähtevää tarvetta, itsekuria, kypsää asennetta elämään (Ihmiselle anetaan, sitä mitä hän oikein kovasti tahtoo, ja tekee sen eteen kaiken mahdollisen, mitä tehtävissä on - näin hän saavuttaa sen mitä on mahdollisuuksien rajoissa.), suunnitelmallisuutta / suunnitelmassa pysymistä, joustavuutta, itsearviointi kykyä, vastuuntuntoa, uuden oppimisen halua ja avointa mieltä.

Päätelmäni on, että itseohjautuvassa opiskelussa vastuu on enemmän opiskelijalla omasta osaamisestaan. Ns. normaali opetuksessa opiskelija luottaa siihen, että kun oppimateriaali on käyty läpi, osaan asian ja onnistun kokeessa, luotetaan opetuksen voimaan. Vertauskohde taas ilman tutorointia tapahtuvassa opiskelussa, suoritin itse AB-kortin tenttimällä, minulla ei ollut keneltä kysyä, mitä tarkoittaa tietty oppimistavoite, mitä lopulta vaaditaan, että koe menee läpi. Jouduin kokeilemaan kokeen eli testin avulla osaamistasoni. Vaikka harjoittelu tilanteessa tehtävät onnistuvatkin, ei testi eli koe tilanne ole sama, lisäksi itseopiskelussa puuttuu kannustus ja tuki. Ehkä tämä kokemukseni auttoi myös ohjatessani opiskelijoita itseohjautuvassa opiskelussa.

Huhtikuussa olimme päässeet tavoitteeseemme, sain ojentaa 27.4.2006 kolmelle opiskelijalle Tietokoneen käyttäjän AB-ajokortti -tutkintotodistukset. Kaikki kolme todistuksen saajaa olivat hyvin tyytyväisiä hankkeen onnistumisesta. Käydyssä keskustelussa kävi ilmi, että minun lisäkseni, myös he kokivat meidän olevan enemmän kavereita kuin opettaja ja oppilaat. Kommentteista ilmeni, että on paljon helpompi kysyä neuvoa tällaisessa tilanteessa, kynnys on matalampi. Ensisijaisesti opiskelijat pohtivat itse, sitten toisten opiskelijoiden kanssa ja ellei ongelma ratkea kysyy ohjaavalta opettajalta. [Liitteenä](#) kuva artikkelista Koti-Karjala paikallislehdestä, jossa kerrotaan kehittämishankkeestani.

Aiemmin opiskelijat lähettivät minulle sähköpostilla palautteet eli tuntoja ja tutkiskelua opiskelusta. Liitteenä [palautteet](#) nimettöminä. Sain peilata kehittämishankkeeni onnistumista "tuoreeltaan" opiskelijoiden palautteesta. Palautteessaan he tuovat ilmi alun epävarmuuden opintojen onnistumisesta tällä menettelyllä, mutta lopuksi he olivat erittäin tyytyväisiä. He saivat itse päättää opintojen etenemisestä, hyvänä apuna oli alussa laadittu suunnitelma, johon voi verrata omaa etenemistään. Ohjaavan opettajan ja ryhmän kannustus auttoi jaksamaan opintoja työstä ja muusta opiskelusta johtuvasta väsymyksestä huolimatta. Lisä kannustimena oli opiskeltavien asioiden tarpeellisuus työelämässä ja opiskelussa. Opiskelijat eivät kokeneet huonona asiana sitä, että heidän opiskeluympäristönsä oli muiden kurssilaisten kanssa samassa luokassa. Päinvastoin, olin huomannut heidän välillä jäävän kuuntelemaan ajankohtaisia tietotekniikan kuulumisia, joita opetin toiselle ryhmälle. Kommentteissa tämä tuli myös myönteisesti esille. Heillä oli myös toinen vertaisryhmä.

27.4.2006, onnelliset opiskelijat todistuksineen

Opiskelijat olivat hyvin tyytyväisiä opintoihinsa. He olivat erittäin hyvä "pilotti" ryhmä. Tunsin heidät kaikki aiemmin, koska he olivat olleet kaikki kursseillani opiskelijoina, kaksi merkantista merkonomiksi kurssilla ja yksi A-ajokortti kurssilla. Ryhmän henki oli koko ajan hyvin positiivinen, kaverillinen, kilpailuhen-

keä en huomionnut. Opiskelijat olivat kaikki itsenäisiä, aktiivisia, tiedonjanoisia, oman osaamisensa tunnistavia, hyvin motivoituneita (opiskelun tarve lähti heistä itsestään), tunnollisia ja vastuuntuntoisia henkilöitä.

Kaiken kaikkiaan kokemukseni on ollut hyvin antoisa, opettavainen ja miellyttävä. Lisään tämän mielessäni + puolelle sisäisessä ansioluettelossani. Omaa osuuttani näiden opiskelijoiden opintojen suorittamiseen pohtiessani ajattelen; en ole luovuttaja, uskallan lähteä kokeilemaan uusia asioita, tämä edesauttoi näitä opiskelijoita suorittamaan AB-ajokortti -tutkintonsa Keski-Karjalan kansalaisopistolla. Tilanteessa, jossa ryhmään ei tullut tarpeeksi opiskelijoita, jän miettimään vaihtoehtoja. En muista tarkalleen kenen aloite oli itseopiskelu, mutta ehdotukseni oli ohjaus ja kehittämishankkeen lisääminen samaan pakettiin. Yön yli mietittyäni uskalsin mennä johtavan suunnittelijan puheille ja kysyä, olisiko mahdollista toteuttaa tämän kaltainen hanke. Hänen ansiotaan on, että saimme mahdollisuuden toteuttaa suunnitelmamme.

Kansalaisopiston rahoituksen jäykkyys edesauttoi siinä, etten saanut palkkaa koko työstäni. Aluksi sovimme, että saan palkan 4 h / kokeiden valmistelu ja korjauskerta eli 16 h / lukuvuosi. Lopuksi tämä kutistui 12 tuntiin. Eli opiskelijoiden ohjaus ja tutorointi oli minun omaa aikaani, mutta harvoinhan saa opiskelusta palkkaa, joten olen erittäin tyytyväinen jo siihen, että saimme toteuttaa hankkeen Keski-Karjalan kansalaisopiston puitteissa. Tietokoneen käyttäjän koe-lisenssit ovat jo hinnaltaan arvokkaat, eikä niitä saa kuin oppilaitokset. Kiitos Keski-Karjalan kansalaisopistolle.

Muutokset minussa. Hanke auttoi minua pohtimaan lisää omia tieto/taitojani; käytännön kokemusta humanistis-kokemuksellisesta oppimiskäsityksestä. Itsevarmuutta ja rohkaisua lähteä toteuttamaan uusia ideoita. Itseohjautuvassa opiskelussa on mielestäni käytettävä humanistis-kokemuksellista oppimiskäsitystä. Kiitos ohjaavalle opettajalleni Veijolle, monipuolisista etätehtävistä opintojen aikana.

Tässä hankkeessa annan itselleni risuja ajanpuutteesta. Olisi ollut parempi, jos tutorointi tilanne olisi ollut erillään muista opinnoista. Seuraavaan mahdolliseen hankkeeseen varaan enemmän aikaa. Aikaa kahden keskeiselle kes-

kustelulle kasvokkain, nyt oli puhelin ja sähköposti, mutta se ei riitä. Opintokertojen alussa tapahtuva keskustelu häiriintyi jo toisen ryhmän opiskelijoiden varhaisen saapumisen vuoksi, en hennonnut sanoa heille, että ette saa vielä tulla. Illan lopuksi olisi ollut aikaa ja mahdollisuus, mutta opiskelijat olivat päivän työn jälkeen väsyneitä, hyvin usein he lopettivat samalla kuin muutkin kurssilaiset eli 20:30, vaikka olin varannut aikaa 21:00 saakka. Kehitettävä omaa ajan käyttöä.

Hankkeen myötä sain itsevarmuutta ohjata erilaista opiskelumuotoa. Havaitsin sekä hyviä että huonoja puolia itsessäni. Itse-reflektointi sai lisää pontta. Oman hankkeen toteuttamisessa ei voi sysätä epäonnistumisia tai onnistumisia muiden harteille, on vain minä ja opiskelijat. Vastuun kantaa hankkeen alullepanija. Itseohjautuvassa aikuisopiskelussa helpotuksen tuovat itseohjautuvat aikuiset henkilöt. He kantavat vastuunsa omasta opiskelustaan. Nämä opiskelijat eivät ainakaan syyttäneet opettaja/ohjaajaa esim. kokeen epäonnistumisesta. He totesivat suoraan oman harjoittelun puutteen. Kannustin heitä kokeen suoritukseen, niin että se on vain yksi oppimistilanne muiden joukossa, ei kaada maailmaa yrittää uudelleen tarvittaessa. Kannustajana koen olevani kohtuullisen hyvä. Positiivinen palaute kannustaa oppijaa monta kertaa paremmin kuin negatiivinen palaute.

Onnistuminen kokeissa motivoi opiskelijaa, mutta epäonnistuminen voi aiheuttaa opiskelun keskeyttämisen, ellei opettaja keskustele opiskelijan kanssa samalla ja kerro hänelle hänen osaamistaan ja onnistumisiaan. Pelkät miinus-pisteet eivät kannusta. Omista kokemuksistani ja varsinkin töppäyksistäni puhuminen auttaa usein opiskelijoita, he kokevat, että opettajakin on ihminen, erehtyväinen, mutta sitkeä yrittämään.

Hankkeen hyödyntäminen jatkossa on parhaillaan menossa. Suunniteltaessa ensi lukuvuoden kursseja, ehdotin esimiehelleni, että laitetaan AB-ajokortti kurssin ilmoitukseen maininta itseohjautuvasta opiskelusta. Hän lupasi laittaa. Syksyllä näemme, onko tieto levinnyt ja tuleeko opiskelijoita.

LÄHTEET

Engeström, Y. 1984. Perustietoa opetuksesta. Helsinki: VAPK

Engeström, Y, 1983, Oppimistoiminta ja opetustyö, Tutkijaliiton julkaisusarja 24, Helsinki

Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rauste - von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Porvoo: WSOY.

Rauste - von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa. Porvoo: WSOY.

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Helsinki: Finn Lectura.

Oman opetusalan opetussuunnitelmat

Pasanen, Teija, Ruuskanen, Jaana, Vaherva, Tapio, Itseohjautuva oppiminen, Itseohjautuvasta oppimisesta ja sen arvioimisesta aikuiskoulutuksessa, Jyväskylän yliopisto, 1989

Silvén, Maarit, Kohti itseohjautuvaa opiskelutaitoa, Turun yliopisto, täydennyskoulutuskeskus, 1991

Internet lähteet tarkistettu toimiviksi 26.4.2006

www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,443,5238,5504,5507

www.tkk.fi/Yksikot/Opintotoimisto/Opetuki/tehosalkku/oppiminen/oppimisteoria/mita_oppiminen_on.htm

<http://www.cs.helsinki.fi/u/mlaukkan/raportti5.html>

<http://www.amiedu.net/opinnet/heleny/Opas.htm>

<http://www.avoinyliopisto.fi/neuvonta/itse.html>

<http://www.edu.fi/julkaisut/verkkoopetus.pdf>

Yleissivistävän koulutuksen virtuaalikoulu hanke

<http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,3293,2713>

LIITE 1, LINKKI (30.4.2006)

http://www.tieke.fi/tuotteet_ja_palvelut/tietokoneen_ajokortti/ab-kortti/tutkinnon_rakenne/yhteiskaytto/tyovaline/

Työvälineohjelmistojen yhteiskäyttö

Työvälineohjelmistojen yhteiskäytön tavoitteena on, että kerran luotua sisältöä voidaan hyödyntää eri ohjelmissa monipuolisesti ja useiden käyttäjien kesken. Työvälineohjelmistojen yhteiskäytön suorittanut henkilö selviytyy erilaisten ohjelmien tiedostomuotojen sekä käyttöympäristöjen aiheuttamista haasteista. Hän käyttää sujuvasti eri työväline- ja työryhmäohjelmistoja sekä hallitsee tietokoneen ja sen yleisimmät oheislaitteet. Lisäksi hän tuntee ohjelmien ja oheislaitteiden asentamisen periaatteet sekä osaa huolehtia tiedon suojauksesta.

Esitietovaatimuksena on A-kortin voimassaolevien tutkintovaatimusten hallinta.

Moduulin keskeinen sisältö:

1. Ohjelmien yhteiskäyttö

- ohjelmistopakettit
- ohjelmaversiot ja niiden yhteensopivuus
- tiedoston tallennusmuodot
- linkkien ja hyperlinkkien hallinta
- pdf-tulostus
- oletusasetusten muuttaminen
- työkalurivien ja valikoiden mukauttaminen

2. Käyttöjärjestelmä

- mukauttaminen ja asetusten muuttaminen
- resurssien jakaminen
- tiedoston kytkeminen sovellukseen
- tulostuksen hallinta
- ohjelmien ja oheislaitteiden asentamisen periaatteet
- tiedostojen ominaisuudet, suojaaminen ja varmistaminen

3. Tiedonsiirto työvälineohjelmien välillä

- monipuolinen leikepöydän käyttö, tietojen tuominen, vieminen ja linkittäminen

4. Ohjelmien työryhmäominaisuudet

- viesteihin liitetyt säännöt
- automaattivastaukset
- viestien arkistointi
- yhteystietojen hallinta
- kalenteritoiminnot
- reaaliaikainen viestintä
- ilmoitustaulut
- tehtävienhallinta ja projektiominaisuuksien ymmärtäminen
- synkronoinnin merkitys
- **Suoritustapa:** Kokeen kesto on 2 h 15 min. Koe muodostuu teoria- ja näyttöosuudesta. Kokeessa saa käyttää muistiinpanoja ja muuta oppimateriaalia

LIITE 2, PALAUTTEET OPISKELIJOILTA

Palaute 1

"MIETTEITÄ AB-KORTTITUTKINNON SUORITTAMISESTA ITSEOHJAUTUVAN OPISKELUN MENETELMÄLLÄ

Olin jo useamman vuoden ajan miettinyt tietotekniikan AB-kortin suorittamista. Syy, miksi se oli jäänyt, oli että en halunnut sitoa itseäni kahtena - kolmena iltana viikossa ja mahdollisesti vielä lauantai päivisin tämän kaltaiseen opiskeluun. Näinhän yleensä aikuisopistot järjestävät kursseja. Siksi olin heti kiinnostunut kun näin syksyllä ilmoituksen AB-korttitutkinnon suoritusmahdollisuudesta Kansalaisopistolla.

Oma motivaatio ja sitoutuminen

Tarkoitus oli suorittaa kortti normaalina opettajan ohjaamana kurssina kokoontumalla kerran viikossa. Kurssi muuttuikin itsenäiseksi opiskeluksi kurssille ilmoittautuneiden vähyyden vuoksi, mutta se ei ollut suinkaan huono asia. Aluksi tosin epäilin, että riittääkö minulla aikaa tehdä kotona harjoituksia – minä kun opiskelen muutakin työn ohella – mutta yllättävän vähällä kotityöllä pärjäsin. Osasyynä oli varmaan se, että työssäni käytän niin paljon Exceliä, Wordia ja sähköpostia että uudet asiat oli helppo omaksua. Ja tärkeää oli että uusia taitoja pystyi soveltamaan heti käytännössä. Kuljetin oppikirjaa töissä mukana ja tarvittaessa otin kirjan avuksi. Ainoastaan Access on ohjelma jota en ole käyttänyt A-kortin suorittamisen (1998) jälkeen ja siksi se tuotti eniten ongelmia. Motivaatiota harjoitusten tekemiseen ei tuntunut löytyvän, vaikka sitäkin ohjelmaa pystyisin hyödyntämään kotiloissa jos vain haluaisin. Yksi lisä syy, miksi halusin suorittaa AB-kortin, oli, että yritän saada siitä hyvityspisteitä muille opinnoille.

Toimintatavasta

Opiskelun ohjauksessa oli hyvää se, että meille oli tehty suunnitelma itsenäisen opiskelun toteuttamisaikataulusta. Syyspuolelle meille oli tarkka aikataulu kokoontumiskertojen sisällöstä. Vaikka aikataulua en seurannutkaan ja se myös ajan myötä muuttui, oli tärkeää tietää jo hyvissä ajoin, milloin suoritetaan kunkin osion koe. Koska ryhmämme oli pieni, tunsimme toisemme entuudestaan ja olimme kaikki motivoituneita, ei tutorointia tarvittu siinä muodossa kuin sen ymmärrän esim. avoimen yliopiston puolelta. Aikaa oli kyllä varattu joka viikko puoli tuntia tähän tarkoitukseen. Tulevaisuudessa vastaavanlaisissa opiskeluryhmissä kannattaa tutorointi hoitaa erillään muista tehtävistä, erillisessä tilassa. Kannustusta ja tukea saimme niin yksilöinä kuin tiiminäkin riittävästi. Kaiken kaikkiaan vaikka samat tiedot olisi voinut saada kotona ilman kokoontumisia seuraamalla oppikirjan tehtäviä, katson että ryhmäkokoontuminen pakotti tekemään harjoitukset ajallaan ja siinä samalla sai motivaatiota pidettyä yllä kun tapasi toisia. Kotona on yleensä aina jotain ”tärkeämpää” tekemistä kuin opiskelu ja siksi oli hyvä kokoontua kerran viikossa.

Mitä sain itseohjautuvasta opiskelusta ja AB-kortista?

Itseohjautuva opiskelu on itselleni siis tuttua avoimen yliopiston puolelta ja siksi en kokenut sitä ongelmalliseksi. AB-kortin tuomia lisätaitoja pystyn hyödyntämään niin työssäni kuin opiskelussani (tekstinkäsittely etätehtävissä) eli hyöty on moninkertainen. Monella on varmasti laajat atk-taidot vaikka eivät ole suorittaneet A-tai AB-korttia, mutta kortin suorittaneena pystyn osoittamaan tarvittaessa todistuksella, että hallitsen ainakin nämä asiat.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan projekti oli mielestäni onnistunut ja voin suositella sen toteuttamisen kehittämistä ja kyseisen opetuspalvelun tarjoamista esim. työpaikoille. "

Palaute 2

"AIKUISOPISKELIJAN ITSEOHJAUTUVA OPISKELU

Tietotekniikan AB-kortin suorittaminen

Opettaja-ohjaaja Merja Saukkonen

Opiskeluaika 14.9.2005 - 3.4.2006

Ryhmä kokoontui kerran viikossa, 3 tuntia/ilta

Kokemukset

Opiskelusuunnitelma Pidin erittäin tärkeänä opiskelun aikatauluttamista ja ryhmän säännöllistä kokoontumista

Motivaatio Työväsämyksen yllättäessä sekä opettajan että ryhmän muiden jäsenten kannustus ja tuki auttoi jaksamaan eteenpäin opiskelussa.

Opittujen tietojen/taitojen hyödyntäminen heti työelämässä motivoi jatkamaan

Opiskeluun sitoutuminen

Tavoitteeseen pyrkiminen – AB-kortti tutkinnon suorittaminen.

Pienestä opiskelijaryhmästä ei voinut jättäytyä pois.

Tärkein

Oppimisen kannalta kaikkein tärkeimpänä asiana aikuisopiskelijan kannalta pidän tehtävien tekemistä itsenäisesti, sillä aikuinen oppii parhaiten tekemällä. Ongelmien yllättäessä apu oli aina lähellä joko ryhmän muilta jäseniltä ja viimekädessä opettajalta.

Opettajan antama palaute oppimisen edistymisestä/tuloksista.

Muuta

Kaikille aikuisopiskelijoille itseohjautuva opiskelu ei kuitenkaan sovi, vaan tarvitaan myös ns. normaalia opetusta. Esimerkkinä siitä on, että ryhmämme koko oli alussa neljä opiskelijaa, mutta parin ensimmäisen kokoontumiskerran jälkeen yksi opiskelija lopetti.

Omasta mielestäni itseohjautuva opiskelu on erittäin antoisaa ja mielekästä, mutta opiskeluryhmän on oltava riittävän pieni. Silloin ryhmän jäsenet pystyvät antamaan parhaiten tukea toisilleen ja sopimaan yhdessä opiskelun aikataulusta ja edistymisestä."

Palaute 3

" Pettymys oli suuri kun tulin ensimmäiselle tunnille, paikalla ei ollut kuin neljä opiskelijaa, ryhmä ei ala, liian vähän ilmoittautuneita. Sovittiin, että odotamme seuraavaan viikkoon, kaikki yrittävät houkutella jonkun mukaan.

Tuli seuraava viikko, ei yhtään enempää osallistujia. Sitten väläytettiin mahdollisuutta itseopiskeluun, koulu antaa käyttää koneita ja opettaja on käytettävissä tarvittaessa. Kamalaa, eihän siitä mitään tule, mutta kolme meistä otti kuitenkin haasteen vastaan.

Alussa olimme omassa luokassa, auttaen toinen toisiamme. Käytössämme oleva kirja oli todella hyvä apuväline. Sen mukaan opiskellen ja harjoituksia tehden pääsimme tiettyyn rytmiin kiinni, joka muuten puuttuu opettajan puuttuessa. Omassa luokassa olemisessa oli se hankaluus, että oli vaikea kysyä sinulta, jos oli joku ongelma, ei nähnyt eikä kuullut milloin voi keskeyttää toisen ryhmän opetuksen. Samaan luokkaan tultaessa kysyminen oli luontevampaa eikä häirinnyt toisenkaan ryhmän opiskelua niin paljon. Toivottavasti.

Myös alkeis- ja varsinkin jatkoryhmän opetus liippasi välillä niin läheltä meidän opiskelua, että siitä oli myös meille hyötyä. Jotkut vanhat asiat kun tahtovat unohtua käytön puutteessa. Kaiken kaikkiaan opiskelu onnistui odotettua paremmin näinkin. En minä osaa paremmin selitellä. Toivottavasti tästä on apua, eikä tule liian myöhään."

Itseohjautuva opiskelutapa sopii aikuisille

□ Kiteeläiset Pirjo Löppönen, Anne Ikonen ja Tiina Waschko suorittivat tietotekniikan AB-ajokortin ns. itseohjautuvasti, ilman perinteistä ryhmäopiskelua. Todistukset jaetaan ensi torstaina.

Kolmikolla oli jo takanaan A-kortti. Alun perin he ilmoittautuivat syksyn kansalaisopiston ryhmään, mutta vähyytensä vuoksi ryhmä ei lähtenyt käyntiin.

Pirjo Löppönen kertoo, että tietotekniikan opettaja Merja Saukkonen lohdutteli, että kaikki kyllä järjestyy.

Alussa naiset opiskelivat omassa luokassaan, mutta opisto lupasi koneet ja he siirtyivät samaan luokkaan A-korttia opiskelevien kanssa.

Pirjon ja Annen mukaan tämänkaltaisessa opiskelussa oppii hankkimaan tietoa itsenäisesti. Ehkäpä siitä syystä myös kokeittein onnistumisprosentti oli hyvä.

Molempien mielestä tiedonetsintä aikuisiällä on hyvin antoisaa. Heillä oli mahdollisuus soveltaa ja hyödyntää hankkimaansa uutta tietoa koko ajan työpaikallaan. Opiskelu ei rajoittunut pelkästään oppitunteihin, vaan jatkui tiiviinä kotona viikonloppuisin.

Tänään lauantaina 50 vuot-

Pirjo Löppönen ja Anne Ikonen sekä kuvasta puuttuva Tiina Waschko suorittivat tietotekniikan AB-ajokortin itseohjautuvalla menetelmällä. Taustalla opettaja Merja Saukkonen.

ta täyttävä Merja Saukkonen opiskelee itsekin parhaillaan Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tähtäimenään ammattiopettajan pätevyys. Hän saa opintonsa päätökseen kevään tai viimeistään syksyn aikana.

Hän valitsi opiskelussaan kehittämishankkeensa aiheeksi aikuisopiskelijan it-

seohjautuvan ohjauksen.

— Suoritin itse tietotekniikan AB-ajokorttitutkinnon tenttimällä, jolloin havaitsin, että pättitilanteessa tarvitaan neuvoja. Opintojen edetessä kaipasinkin myös tutoria.

Kehittämishankkeen avulla Merja pyrkii kehittämään omia taitojaan etäohjaajana / tutorina / opintojen suunnit-

telijana. Samalla hän kertoo etsivänsä itsestään ja toimintaympäristöstään uusia ulottuvuuksia kehittäen samalla suunnitelmallisuutta.

— Opetustaidot ja -tiedot karttavat. Haluan oppia lisää kokemuksellista oppimiskäsitystä ja tarvittaessa soveltaa myös muita oppimiskäsityksiä.

Niukkuus tuo uusia haasteita

Merja sanoo, että kansalaisopistojen rahoituksen niukkuus tuo mukanaan uusia haasteita opettajille ja koulutuksen järjestäjille. Oppilaitoksille ja opiskelijoille on kehitettävä uusia keinoja, joilla opiskelijat saadaan kehittämään itseään pienentyvin kustannuksin.

Merjalla on haluja lisätä tietojaan ja taitojaan motivoimaan ja ohjaamaan opiskelijoita itseohjautuvaan itsensä kehittämiseen. Oppilaitokset hyötyvät tästä, koska ne pystyvät saamaan tuloksia aiempaa pienemmällä palkkakustannuksilla. Oppilaitos kehittyy käyttämään resurssiaan monipuolisemmin.

Hankkeen tavoitteena on kehittää ja kokeilla erilaista opiskelumuotoa vapaan sivistystyön opetuksessa kansalaisopistossa.

— Olen aiemmin toiminut aikuisopiskelijoiden ns. normaalin opetusryhmän opettajana. Lukion opiskelijoille olen ollut valmiiksi suunniteltujen tietotekniikan approbatur-opintojen tutorina. Keski-Karjalan kansalaisopiston lisäksi Merja opettaa tietotekniikkaa myös Tohmajärven kansalaisopistossa.

Lopuksi Merja Saukkonen muistuttaa, ettei hän aio juhliä erityisesti syntymäpäiväänsä. Juhlapäivä kuluu matkailun merkeissä.